

Excel·lir

Amb el mateix valor que *excel·lir* s'usen sovint els verbs *descollar*, *destacar* i *despuntar*, no sense vacil·lacions, però, i fins i tot, en alguns casos, amb manifestació de parers oposats. És útil de comentar, per tant, les possibilitats que podem considerar lícites d'aquest ús.

Sembla probable, si no del tot evident, que el verb de català *descollar* i el del castellà amb una forma idèntica tenen una mateixa etimologia o, dit d'una altra manera, pertanyen a la mateixa família etimològica de mots: la del substantiu *coll* (castellà «cuello»). En català, però, *descollar* s'ha format sobre *collar*, verb del qual és l'antònim o mot de sentit contrari, mentre que el verb de castellà és un mot parasintètic, és a dir, format per mitjà de l'addició combinada d'un prefix i d'un sufix: efectivament, en castellà, el verb «collar» és inexistent. *Descollar*, doncs, en català, no significa sinó «fer cessar d'estar collar» i no s'ha d'usar mai traduint el seu homògraf del castellà, això és, amb el mateix significat que *excel·lir*, tal com hem dit que alguns fan. Notem, a més, per tal d'accentuar la diferència entre el verb del català i el del castellà amb la mateixa forma, que el primer és sempre un verb transitiu i el segon un verb intransitiu.

Segons el Diccionari Fabra el verb *destacar* és un verb transitiu propi únicament del llenguatge militar —*destacar una patrulla*—, d'on prové el derivat *destacament*, i del llenguatge pictòric —*destacar una figura en un quadre*. Sembla inevitable, però, l'expansió o desenvolupament

del sentit figurat d'aquest verb, que obeeix més a una dinàmica pròpia que no pas a una influència estranya, i observem, així, que la Gran Enciclopèdia Catalana admet ja els diversos usos que havien esdevingut habituals del verb *destacar*, com a sinònim de *excel·lir* —ús intransitiu i pronominal— i de *posar en relleu* —ús transitiu. Vet aquí com exemplifica aquests usos la Gran Enciclopèdia: *Són conceptes que es destaquen pel seu contingut, És un edifici que destaca, És una ideologia que destaca, Destaquen bé aquests conceptes.*

Un comentari anàleg cal fer quant a *despuntar*. El Diccionari Fabra l'admet només com a sinònim de *espuntar*, que significa «treure, esmussar, la punta (d'alguna cosa)», però la Gran Enciclopèdia l'admet també, com a verb intransitiu, significat «excellir», «mostrar-se superior», (així com amb el significat de «començar a sortir»).

Tot el que hem dit sobre *destacar* i *despuntar*, però, no ha de fer preferir aquests verbs a *excel·lir* i a *sobresortir*, que són els seus sinònims principals. Aquest darrer verb té una formació anàloga a la del seu equivalent castellà «sobresalir». Tanmateix, és a partir del primer que hem obtingut el derivat —el seu participi present— que designa la qualificació escolar, *excel·lent*, equivalent a la del castellà «sobresaliente», llargament usada en la seva catalanització indeguda «sobresaliente», i que tampoc no semblava adequat d'imitar amb la forma *sobresorint*.

Albert Jané